

Het eerste jaar zonder René:

‘Ik mis vooral zijn handen’

Op 13 maart 2015 overleed filosoof en Denker des Vaderlands René Gude aan kanker. Een paar weken voor zijn dood sprak toBe met hem. Nu, een jaar later, vertelt zijn weduwe Babs van den Bergh hoe haar eerste jaar zonder René was. “Ik kom hem nog vaak tegen in de media. Dat vind ik heerlijk.”

Hoe gaat het met u?

“Ehm... Toen duidelijk werd dat René niet meer beter zou worden, zei hij direct tegen mij: ‘Dat is vervelender voor jou dan voor mij.’ Hij had gelijk. [stilte] Al is het flauw om dat te zeggen. Ik weet nog niet hoe het is om in zijn positie te zijn. Nog niet. Maar nabestaande zijn is niet leuk, om mee te beginnen. Het is vreemd. Het afgelopen jaar voelde ik me unsettled. Alsof ik mezelf niet meer goed ken. ‘Wat is goed voor me? Wat vind ik belangrijk?’ Je moet opnieuw uitvinden wat prettig voor je is. Het doet daarom wel denken aan de puberteit. Alleen word ik nu door iets van buitenaf in een transformatie geduwd. Ik voelde ook al snel dat het in de maanden na de dood van René geen goede tijd was om grote beslissingen te nemen, over wonen of werk bijvoorbeeld. En ik huil veel, op de meest onverwachte momenten. Het is inmiddels wel minder geworden. Maar als ik ‘My baby loves to dance’ op de radio hoor, zo’n onnozel discoliedje, komt in me op dat René zo graag danste en dan ga ik alweer. Mijn tranenbuizen staan wijd open. Ik had dat wel verwacht, maar dat het zó erg zou zijn...”

Hoe lang is René ziek geweest?

“Het begon in 2007 met een botbreuk. Drie maanden later werd er botkanker bij hem geconstateerd. Van de chemo’s die

hij kreeg, werd hij heel erg ziek. In 2011 keerde de kanker terug en werd zijn been geamputeerd. We woonden zeven jaar samen op deze woonark in Amsterdam en vrijwel al die jaren kampte René met zijn gezondheid. Hij was gelukkig op onze ark. ‘Er is geen betere plek om ziek te zijn dan hier’, zei hij altijd. De laatste vijf, zes maanden van zijn leven zijn we vrijwel niet buiten geweest. Na zijn overlijden kon ik eindelijk weer eens zomaar de deur achter me dicht trekken. Omdat het zorgen voorbij was. Maar dan was ik buiten en wilde ik weer naar huis.”

Over rouwgevoelens wordt vaak gezegd dat ze veranderen wanneer er een jaar voorbij is. Is dat bij u zo?

“Er is nog geen héél jaar voorbij (op het moment van het interview, red.), maar ik vrees het ergste. Oftewel, dat het dan helemaal niet erg verandert. Ik heb op het moment het gevoel dat de eenheid ontbreekt. De eenheid in wie ik ben en wat mijn leven is. Er gebeurt van alles in mijn leven, ook veel goede dingen. Maar het voelt fragmentarisch, als een eilandenrijk. Ik denk dat het ermee te maken heeft dat ik geen getuige meer heb. Iemand aan wie ik het hele verhaal vertel. Jullie vertel ik dit, een ander vertel ik over de reis naar Chili die ik ga maken. Er is niemand die al die dingen samen met mij integreert. Of voor mij integreert. Tijdens de ziekte van René heb ik me wel eens proberen voor te stellen hoe het zou zijn om alleen te zijn. Hoe zou een dag eruit zien, of een vakantie? Maar je wéét het niet. Ik dacht toen vooral praktisch. Dat ik bijvoorbeeld een Nespresso-apparaat zou kopen voor één kopje koffie, zodat ik niet iedere keer met zo’n sloot koffie zou zitten. Wel heb ik tussen alle emoties door weer een basaal geluksgevoel ervaren. Dat gevoel kwam eerder dan ik had gedacht. Al in het late voorjaar, toen ik op reis ging met een vriendin en Jink, de oudste zoon van René. Dat klopt ook wel. Uit onderzoek blijkt dat wanneer je geluksgevoel door iets heel positiefs of iets heel negatiefs naar boven of beneden schiet - zoals het winnen van de loterij of de dood van een geliefde - je al na drie maanden weer op je basale niveau van geluk zit. Dat herken ik dus wel. Maar die tranenbuizen blijven...”

'Ik ben enorm
verwend met de
aandacht die er
nog steeds is
voor René'



OVER RENÉ GUDE

Filosoof René Gude (Surabaya, 2 maart 1957) was hoofdredacteur en uitgever van *Filosofie Magazine*. Van 2002 tot mei 2013 stond hij aan het hoofd van de Internationale School voor Wijsbegeerte. Hij schreef meerdere boeken over ethiek en filosofie en publiceerde veel in *Trouw*, *NRC Handelsblad*, *Vrij Nederland* en *De Groene Amsterdammer*. In 2013 werd René Gude uitgeroepen tot Denker des Vaderlands. Het begrip 'humeurmanagement' is met René Gude verbonden: de kunst om in evenwicht te blijven door te denken, te redeneren en gesprekken te voeren.



René praatte veel over zijn naderende dood. Wilde u dat ook?

"Nou, ik ging daar wel in mee. We vonden elkaar heel erg in gesprekken. Net als René ben ik filosoof. Maar op een gegeven moment drong wel diep tot mij door dat we echt een ander perspectief hadden: hij zou weggaan en ik zou achterblijven. 'Daar zit je straks mooi mee', zei hij. Maar ja, hij zat er toen mee. Door dat verschil in perspectief kwamen onze gevoelens op een gegeven moment toch niet meer helemaal bij elkaar. Hij moet daar bij tijd en wijle eenzaam in zijn geweest. Hij bestreed die eenzaamheid op alle mogelijke manieren. En met veel succes, heel Nederland leefde mee. Wij thuis praatten er ook veel over, hij, zijn twee volwassen zoons en ik. Maar toch..."

René zocht de publiciteit tot op het laatste moment op. Wilde u hem niet wat meer voor uzelf houden?

"Hij had nu eenmaal die enorme zedingsdrang. Van al dat praten en delen van zijn gedachten - met ons, in kranten, in boeken, op televisie - genoot hij enorm. En andere mensen ook. Ik wilde hem daar zo min mogelijk bij in de weg zitten. Hij mocht van mij alles doen wat hij wilde, en nog kon. Maar twee maanden voor zijn dood

heb ik wel gezegd: 'En nu hebben wij even kerstvakantie samen'. We zeiden tegen iedereen dat we een weekje naar de Turkse kust waren en sloten ramen en deuren. Daarna ging het weer net zo hard door. Maar ik gunde het hem. Toen ik hem ontmoette, was hij conciërge bij het Instituut voor Wijsbegeerte. Later was hij er directeur. Hij werd Denker des Vaderlands, kwam op tv. Om die carrière van hem hebben we echt plezier gehad. Hij noemde me vaak in zijn publicaties. Ook in die zin genoot ik met hem mee. En van zijn zedingsdrang pluk ik nu de vruchten: ik kon hem veel tegen in de media. Dan lees ik een zinnetje in de *Volkscrant*: 'Zoals René Gude altijd zei...'. Dat soort dingetjes vind ik héerlijk. Ik was laatst op de presentatie van een boek met portretten en verhalen over mensen die niet meer onder ons zijn. René stond er ook in. Ik was nog nooit op zo'n druk bezochte boekpresentatie. Er waren zoveel familieleden en vrienden van de mensen die in dat boek stonden. Op dat moment drong tot me door dat ik enorm verwend ben met de aandacht die er nog steeds is voor René. En hoe belangrijk, hoe troostrijk, die aandacht is."

Waar heeft u nog meer steun aan?

"Werk helpt me. De structuur van het werk is een houvast. Maar toen ik net begon met werken, ging ik wel eerder naar huis. Dan had ik genoeg prikkels gehad en moest ik wat tijd voor mezelf hebben. Hier alleen thuis zijn, vond ik dat niet erg. Mensen vragen me vaak of ik het stil vind thuis. Helemaal niet. Ik ben graag alleen. René was socialer dan ik. Hij was bijna mediterrane in zijn gastvrijheid. Ik ben veel Hollander. Die gastvrijheid waardeerde ik in hem. We hebben zoveel feestjes gegeven in dit huis. Ik vond dat ik dat moest overnemen. Maar sinds zijn dood ga ik liever ergens heen dan dat ik mensen op de boot ontvang. We hadden ook daarin zo'n rolverdeling. Dan was ik aan het koken en onderhield hij de mensen. Dat vind ik heel lastig bij etentjes die ik alleen organiseer.

Ik ga elke week zwemmen met een vriendin. Dat is ook een goed anker. En na de dood van René kreeg ik een sms'je van een kennis van René, ook net weduwe geworden: 'Ik loop twee maanden op je voor en ik wil je zeggen: het is niet leuk, maar het is te doen.' Dat was voor mij een hart onder de riem. We zitten in dezelfde fase en dat is heel prettig uitwisselen. En van die stomme dingen: zij vertrok gister naar Zuid-Afrika. Dan sms ik even om te vragen of ze goed is aangekomen. Zij heeft twee jongens, die zoons zijn niet altijd even attent [lachend]. Nee hoor, het zijn schatten, net als de zoons van René. Maar het is fijn om elkaar een beetje in de gaten te houden. Ik probeer nu ook een bakken te zijn voor iemand die net drie weken geleden weduwnaar werd. Omdat ik weet hoe prettig dat is. De dood van René was aangekondigd, daarvoor prijs ik mezelf gelukkig. De schok lijkt me nog zoveel groter als iemand je plotseling ontvalt, door een ongeluk of zo. Maar goed, hoe aangekondigd zijn dood ook was, uiteindelijk overleed hij toch heel plotseling. We hadden die avond heel gezellig met de jongens gegeten. René heeft nog lekker zijn hele bord leeg gesmikkeld. De

jongens gingen daarna samen uit. Voor René ben ik blij dat zijn uiteindelijke sterven kort heeft geduurd. Voor mij ging het opeens toch nog wel erg snel. Maar ik troost me met de gedachte dat het goed was voor René.”

Wat mist u vooral nu hij er niet meer is?

“Wat ik graag wil bewaren, en wat ik bang was kwijt te raken, zijn de grapjes. René maakte heel veel leuke grapjes.

week na zijn dood waren we hier thuis met z'n vieren: René, zijn twee zoons en ik. Het afscheid hebben we met elkaar geregeld. Dat was een heel bijzondere tijd. Hoe gek ook, het was heel goed. We hebben veel aan elkaar gehad. Omdat we vooraf al veel over zijn dood hadden gesproken, konden we in die week van afscheidnemen daar volop aan refereren.”

'Twee maanden voor zijn dood heb ik wel gezegd: En nu hebben wij even kerstvakantie samen'

Ik heb het afgelopen jaar aan een boek geschreven. De basis daarvan zijn alle mails die ik de afgelopen jaren stuurde naar familie en vrienden om te laten weten hoe het met René ging. Daar tussendoor heb ik nu mijn eigen verhaal geschreven. Het schrijven hielp me om die grapjes van René bij me te houden. Wat ik ook graag zou willen bewaren: zijn handen. Zijn warme, grote, sterke, droge handen. Als ik eraan denk, voel ik ze bijna.”

René had uitgesproken ideeën over zijn begrafenis, vertelde hij vorig jaar.

“Ja, maar [lachend]: het was nog niet geregeld allemaal, hoor! Bij een kop koffie opperde ik een keer om de begrafenis op te knippen. Eén in kleine kring voor familie en hechte vrienden, en één meer openbare, voor een grote groep mensen. Jáááh’, riep René direct. ‘Dan wil ik de Rode Hoed!’ ‘Oh nee’, dacht ik direct, ‘wat heb ik nu weer gezegd? Dat lukt natuurlijk nooit...’ Maar we zijn het toch gewoon gaan regelen en het is gelukt. Op donderdagavond hadden we een herdenking in de Rode Hoed met optredens van allerlei vrienden. Dat was heel fijn. René zou daar ook enorm van genoten hebben. En zaterdagmiddag hebben we hem in kleine kring begraven. Daar heb ik zelf gesproken. Ik wilde graag iedereen bedanken die zeven jaar met ons had meegeleefd. En als ik erop terugkijk, voel ik dat we het goed hebben gedaan. Het was zoals René het had gewild, maar ook zoals wij het wilden. Daardoor wordt zo'n begrafenis iets waar je op kunt teren. Ernaartoe werken, het goed organiseren, is prettig. Het is druk, het is veel en het moet in korte tijd, maar het loont. Net als dat schrijven: het is fijn om met hem bezig te zijn.”

Ben je vooral alleen met hem bezig of praat je veel met anderen?

“Beide. In de eerste weken na zijn dood kreeg ik veel brieven. Dat vond ik erg fijn. Veel mensen kennen hem, dus ik kan gelukkig ook met veel mensen over hem praten. In de

René zei altijd dat hij het leven 'een gedoetje' vond. Vindt u dat ook?

“Dat zei hij, ja. Het stak me weleens hoor, omdat ik toch dacht dat ik het zo leuk mogelijk voor hem maakte. Maar het zat een beetje in z'n aard. Toen ik hem leerde kennen, kon hij weleens somber zijn. Vooral in de laatste jaren deed ik zeer mijn best om het leven beter, zachter en liever te maken. Aan de andere kant: het leven is een gedoetje. Je moet toch iedere dag maar weer opstaan. Dat vond René ook de glorie van de mens: dat we iedere dag weer opstaan, op weg gaan en onze taken volbrengen. Dan moet ik toch zeggen: ook daarin had hij gelijk.”

U hebt samen met de zoons van René naar zijn dood toegeleefd. Kunnen jullie ook met elkaar rouwen?

“Volgende week ga ik naar Chili. René's jongste zoon maakt een wereldreis en we ontmoeten elkaar daar. Als ik terugkom, gaat zijn broer hem opzoeken. Uiteindelijk moet je het zelf doen en doe je het op eigen manier, maar ik koester de band die ik met de jongens heb. We hebben het heel goed gehad met z'n vieren. René en ik hebben het samen ook heel goed gehad. Voor zijn dood zei hij dat ik veel te sociaal en veel te leuk ben om lang alleen te blijven. Ik moest maar snel een leuke vent zoeken. Maar ik vind het wel even goed zo.”

WAT KAN MIJ GEBEUREN?

In augustus verschijnt het boek van Babs van den Bergh: 'Wat kan mij gebeuren? Leven met René Gude'. Het is een verhaal over ziekte, zorg, verdriet en vriendschap.
ISBN 978 90 450 3115 6 NUR 731
€ 19,99. E-book: € 14,99

